

terleib (गर्भ) H. an. Viçva im ÇKDa. — 3) Kuça-Gras (दर्भ) MED. — Die 2te und 3te Bedeutung sind wohl auf eine zurückzuführen, da गर्भ und दर्भ leicht mit einander verwechselt werden können. — Vgl. चाल.

चद्, चैदति und ०ते bitten Dhātup. 21, 5. — Vgl. चत्.

चद्दि m. 1) Mond. — 2) Kämpfer. — 3) Elephant. — 4) Schlange Uṣādivy. im Saṁkshiptas. ÇKDa. — Vgl. चन्द्रि.

चन् Nebenform von कन् sich einer Sache freuen, befriedigt sein durch (loc.); nur im aor.: चन्तिष्ठे देवा ओषधीष्वप्सु RV. 7, 70, 4. Die Form चैनिष्ठत्, welcher nach dem Zusammenhang caus. Bed. zukäme, wird schwerlich gramm. richtig sein; vgl. übrigens BENVY, Glossar z. SV. S. 65. यं वा गोपर्वना गिरा चनिष्ठदग्ने अङ्गिरः RV. 8, 63, 14. — चन्, चैनाति beschädigen, verletzen Dhātup. 19, 41. einen best. Laut von sich geben KAVIPADRA im ÇKDa.

चनं (च + न) auch nicht, selbst nicht, nicht einmal. Steht unmittelbar nach dem Worte, auf welches der Nachdruck gelegt wird, und erscheint in der älteren Sprache oft ohne weitere Negation in dem Satze, während in der späteren Sprache diese niemals fehlt. Im SV. च न getrennt geschrieben; ein vorangehendes verbum fin. orthotoniert P. 8, 1, 57. आपश्चन प्रमिनति त्रतं वाम् RV. 2, 24, 12. पूर्वश्चन प्रसितयस्तरति तम् 7, 32, 13. स्वप्नश्चनेदन्तस्य प्रयाता 86, 6. मुक्तिं एषा पितरश्चनेतिरि 10, 86, 4. आ चन वा चिकित्सामो ऽपि चन त्वा नेमसि 8, 3. नार्ह विद्याच पृथिवी चनेनम् 3, 36, 4. 1, 55, 5. 166, 12. 4, 30, 3. 6, 39, 4. 7, 32, 19. 8, 2, 14. AV. 9, 2, 24. न तृणं चनातर्थाय ÇAT. Br. 4, 2, 4. 13. 2, 1, 1. 14. नेच्छंश्चनातो भूयो विन्देत् 14, 4, 2, 30. 4, 4, 2, 13. यत्र समा नानु चन स्मरेयुः 13, 8, 1, 2. Ait. Br. 1, 6. देवदत्तः पचति च न P. 8, 1, 57, Sch. Sehr häufig nach den fragenden pronomm. und adv. क, कतर, कतम, कद्, किम्, कथम्, कदा, कुतस्, क्व; s. u. diesen Ww. In der klass. Sprache ist der Gebrauch von चन (च न) bis jetzt nur in dieser Verbindung nachzuweisen (चन in der Bed. असाकल्य AK. 3, 5, 3. MED. avj. 44. विस्मय MED.). In einzelnen vedischen Stellen scheint चन wenigstens zu bedeuten: एवोरित्यादि स-अस्वर्षयाम् क्लृण्वयम्। धीमिश्चन मनसा स्वेभिर्भूतभिः सोमस्य स्वेभिर्भूतभिः ॥ RV. 4, 139, 2. अर्हं चन तत्सूरिभिरानया तव व्याय इन्द्र सुममोर्जः 6, 26, 7. तवेदिन्द्राहमाशसा कस्ते दात्रं चना ददे 8, 67, 10.

चैनस् n. SIDDH. K. 229, b, 2. soll nach Nir. 6, 16. Uṇ. 4, 204 und den Comm. Speise bedeuten; es heisst aber Gefallen, Befriedigung (von चन् = कन्) und kommt nur vor in Verbindung mit dem Zeitwort धा act. med. befriedigt sein durch, sich erfreuen an; Etwas genchm halten, mit acc. oder loc. des Objects. RV. 1, 26, 10. 107, 3. चनो दधति नागो गिरौ मे 2, 33, 1. 6, 4, 2. 10, 6. 49, 14. 7, 38, 3. स्तोमम् 8, 19, 11. चनो दधिष्व पचतात सोमम् lass dir schmecken 10, 116, 8. सुते दधिष्व नश्चनः 1, 3, 6. उक्थे 8, 32, 6. चनो मयि धेहि VS. 8, 7.

चनसित (partic. von चनस्यति); davon ०वत् nach den Comm. so v. a. das Wort चनसित enthaltend: विचक्षणचनसितवती वाचं वदेत् KĀTJ. Ça. 7, 5, 7. चनसित विचक्षण इति नामधेयानेषु दधाति चनसितेति ब्राह्मणं विचक्षणोति राजन्यवेष्टौ ĀPASTAMBA bei Sij. zu Ait. Br. 1, 6; vgl. Manu beim Sch. zu KĀTJ. Ça. a. a. O. Es ist aber aus der Stelle des BRAHMANA deutlich, dass dort विचक्षणवत् (s. d.) so v. a. dem Augenschein angemessen

II. Thril.

d. h. wahrheitsgetreu bedeutet. Darnach ist auch चनसितवत् ursprünglich nicht so äusserlich zu fassen, sondern dürfte etwa angenehm bedeuten. Also: (der zum Opfer sich Weihende) rede (in dieser heiligen Zeit) nur wahrhafte und angenehme (Andere nicht verletzende) Rede. Hiermit soll aber nicht geläugnet werden, dass die Angabe der Sūtra durch die Sitte ihrer Zeit gerechtfertigt sein könne, in welcher man statt heiliger Rede sich zu befehligen, genug daran hatte die Brahmanen mit चनसित etwa als gnädige Herren, die Andern mit विचक्षण als weise Männer zu titulieren.

चनस् (von चनस्, चनस्यति so v. a. चनो दधाति oder धत्ते. ऽषः) चनस्यतम् RV. 1, 3, 1.

चैनिष्ठ (von चन् = कन्, superl. zu einem nicht vorhandenen pos.) 1) sehr gnädig, günstig: अस्मे वो अस्तु सुमतिश्चैनिष्ठा RV. 7, 57, 4. 70, 2, 5. वीत्यर्ष चनिष्ठया 9, 9, 2. — 2) sehr genehm: वयं ते अस्यां सुमता चनिष्ठाः स्याम वद्वे RV. 7, 20, 8. सा ते अये शतमा चनिष्ठा भवतु प्रिया (मार्तः) 8, 63, 8.

चनोर्धो (चनस् + धा) adj. gnädig: सावित्री ऽसि चनोर्धाश्चनोर्धा अस्मि चनो मयि धेहि VS. 8, 7.

चैनोक्ति (चनस् + क्त von धा) adj. geneigt gemacht, bereitwillig: सो अघ्न्याय परिणीयते क्विरत्यो न वात्समात्ये चैनोक्तिः RV. 3, 2, 7, 2. उशिगृह्तश्चैनोक्तिः 11, 2. अद्रिभिः सुतो मृतिभिश्चैनोक्तिः 9, 75, 4, 1. VS. 33, 92. Vgl. P. 1, 4, 60, VArt. 2.

चन्द्र (urspr. Form चन्द्र), चैदति 1) kaskikarm Nir. 11, 5. leuchten, Dhātup. 3, 31. — 2) erfreuen ebend. — Zu belegen nur intens. licht sein, schimmern: चनिश्चन्द्रदुक्के शुक्रमंशुः RV. 5, 43, 4.

चन्द्र (von चन्द्र) m. der Mond Uṇ. 2, 13. Sch. ÇABDĀRN. bei BHAR. zu AK. 1, 1, 2, 15. ÇKDa. — Vgl. चन्द्र.

चन्द्रक m. ein best. Fisch (v. l. चन्द्रक) RĪGAV. im ÇKDa. Nach WILS. ausserdem: adj. erfreuend. — m. der Mond; Mondschein.

चन्द्रकपुष्प Gewürznelke WILS. Falsche Form für चन्द्रनपुष्प.

चन्दन (von चन्द्र) 1) m. n. TRIK. 3, 5, 11. SIDDH. K. 249, a, 9. Sandelbaum, Sandelholz, pulverisiertes Sandelholz NIR. 11, 5. AK. 2, 6, 2, 32. H. 641. an. 3, 373. MED. n. 61. HĀR. 183 (०द्रुम). RATNAM. 137. fgg. AINSLIE I, 376. धवचन्दनाः R. 3, 76, 3. 5, 74, 3. सत्त्वसंश्रयमुक्तो ऽपि दृश्यते कृत्स्नस्य शिशुनेव चन्दनम् (v. l. चन्दनः) ÇĀK. 177. MBH. 2, 2026. INDR. 5, 8. R. 4. 41, 59, 60. Suçr. 1, 138, 4. 140, 5, 16. 141, 18. 145, 21. विना मलयमन्यत्र चन्दनं न विवर्धते PĀNĀT. I, 47. एवं च भाषते लोकश्चन्दनं किञ्च शीतलम् V, 18. घृष्टम् III, 240. COLEBR. Alg. 44. R. 1, 2. BUEG. P. 1, 8, 32. ०पाण्डु AMAR. 59. रक्तः स्येत Suçr. 2, 151, 21. ०द्वय 208, 8. ०वारि MBH. 5, 1794. R. 3, 53, 57. ०रस R. 3, 20. ०पङ्क 1, 6. KĀURAP. 8. Am Ende eines adj. comp. f. आ RAGH. 6, 61. — 2) das Sandelholz als das köstlichste Holz erscheint am Ende eines comp. als Ausdruck des Vorzüglichsten in seiner Art gaṇa व्याघ्रादि zu P. 2, 1, 56. — 3) n. ein best. Gras (s. भद्रकाली) MED. rothes Sandelholz ÇKDa. und WILS. nach derselben Aut. — 4) m. N. pr. eines göttlichen Wesens bei den Buddhisten LALIT. 7. 8. 167. eines Fürsten LIA. II, 782. = चन्दनक MĀKĀ. 105, 18. fg. eines Affen H. an. R. 4, 41, 3. — 5) f. आ a) eine best. Pflanze (शारिवाविशेष) RĪGAV. im ÇKDa. Vgl. चन्दनगोपी, ०शारिवा. — b) N. pr. eines Flusses

59*